

3. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України; від 14 квіт. 2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#n10>

4. Про затвердження принципів, критеріїв і меж розумного пристосування та універсального дизайну : постанова Кабінету Міністрів України від 17 груд. 2025 р. № 1673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1673-2025-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Державного стандарту обладнання (облаштування) робочого місця для різних видів втрати функціонала : наказ Мінекономіки від 11 лис. 2025 р. № 1265. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-25#Text>

6. Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності деяких категорій громадян на ринку праці: постанова Кабінету Міністрів України від 20 бер. 2013 р. № 207. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF#n13>

7. Деякі питання реалізації експериментального проекту щодо надання послуг з адаптації окремим категоріям осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну Україну та повністю або частково втратили зір : постанова Кабінету Міністрів України від 22 сер. 2025 р. № 1060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2025-%D0%BF#Text>

Сергій ГЕРАСИМЧУК

*старший викладач кафедри міжнародних відносин
Національного університету «Києво-Могилянська академія»*

ЛІДЕРСТВО США ТА СКЛАДНОЩІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ВИБОРУ ДЛЯ ДЕРЖАВ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Ключові слова: Центральна та Східна Європа, поліевристична теорія, теорія дворівневої гри Роберта Патнема, популізм.

Мета дослідження: виявити ефективні інструменти аналізу зовнішньої політики держав Центральної та Східної Європи в умовах трансформації відносин між США та ЄС.

Виклад основного матеріалу. Зміни у підходах до формування зовнішньої політики адміністрації президента США Дональда Трампа стали тригером цілої низки трансформаційних процесів у міжнародній системі і окремо позначились на позиціонуванні держав Центральної та

Східної Європи. Дотепер керівництво Центральноєвропейських держав формувало свої відносини з Вашингтоном враховуючи власне членство в НАТО та ЄС та крізь призму конструктивних трансатлантичних відносин, з урахуванням американського лідерства у цих відносинах.

Нині, на тлі конфронтації між Вашингтоном та Брюсселем, ці підходи необхідно трансформувати. Зовнішньополітичні рішення мають ухвалюватися з урахуванням як динаміки глобальних процесів та відносин між ЄС та США, так і з урахуванням внутрішньополітичних процесів у державах Центральної та Східної Європи.

Аналіз зазначених змін доречно здійснювати з урахуванням теоретичних рамок запропонованих у публікаціях Алекса Мінкса [1] та Роберта Патнема [2]. Підходи цих авторів до аналізу процесу ухвалення рішень є комплементарними і пояснюють, а який спосіб зовнішньополітичні рішення проходять первинне «сито» раціоналізації, а згодом формуються у відповідності до потреб забезпечити власні зобов'язання у відносинах з міжнародними акторами (у даному випадку, передусім, ЄС та США) та з політичними гравцями національного рівня – коаліційними партнерами, опозицією, тощо.

Поліевристична теорія Алекса Мінкса пояснює, як політичні лідери ухвалюють рішення у сфері зовнішньої політики на межі когнітивних і раціональних підходів до процесу ухвалення рішень. Мінкс пояснює, як саме здійснюється вибір політичних альтернатив і якими є його наслідки. Теорія стверджує, що на когнітивному рівні, яку він визначає як «стадію 1» набір можливих варіантів звужується до політично прийнятних для особи, яка ухвалює рішення. Після цього процес переходить до «стадії 2», під час якої суб'єкт ухвалення рішення здійснює більш аналітичну обробку інформації з метою мінімізації ризиків і максимізації вигід.

Після проходження «сита» на «стадії 1», на етапі врахування раціональних аргументів для аналізу процесу ухвалення рішення доцільно застосовувати концепцію дворівневої гри Патнема, яка пояснює поєднання ризиків і вигід, як на внутрішньому рівні, так і на міжнародному рівні.

Щоб зрозуміти, як держави Центральної та Східної Європи реагують на зміни у зовнішній політиці необхідно, передусім, проаналізувати політичну динаміку всередині регіону. Впродовж останніх років вона вирізняється збереженням прихильності до членства в ЄС, однак політичні еліти дедалі частіше зображають Європейський Союз як віддалену та надмірно асертивну еліту, яка піддає національні суверенітети. Така риторика є особливо притаманною популістичним урядам. Як справедливо зауважує Мілада Вахудова [3], популізм став структурною рисою політики в Центральній та Східній Європі, а не тимчасовим відхиленням. Популістські актори в таких країнах, як Угорщина та Польща, першими

продемонстрували спроможність перейти від протестної політики до довготривалого врядування, використовуючи демократичні мандати для послаблення ліберальних обмежень. Нині цей тренд посилюється з формуванням популістських коаліцій у Чехії та Словаччині і ледве не досягнув кульмінації з обранням президентом Румунії правого радикала і популіста Келіна Джорджеску.

Висновки. В описаних умовах поліевристичні підходи вказують на те, що поляризованість суспільств та наявність популістів в урядових коаліціях (на кшталт Словаччини та Чехії), або сильної популістичної опозиції (як у випадках Польщі та Румунії) не дозволяє ухвалювати категоричних і радикальних політичних рішень як на внутрішньополітичному рівні, так і на рівні зовнішньої політики. В свою чергу це призводить до того, що відкинувши радикальні зміни у відносинах з Брюсселем та Вашингтоном національні уряди Центральної та Східної Європи обирають вичікувальну та ригідну зовнішню політику. Це, з одного боку убезпечує їх від необхідності обирати між США та ЄС на тлі посилення дихотомії між Брюсселем та Вашингтоном, проте з іншого боку знижує ступінь акторності, як окремих держав регіону, так і Центральної Європи в цілому, що з часом може обернутися втратою зовнішньополітичної суб'єктності.

Список використаних джерел

1. Mintz A. How Do Leaders Make Decisions? A Poliheuristic Perspective. 2024. Feb. 01. URL: <https://ssrn.com/abstract=3509442>
 2. Putnam R. Diplomacy and domestic politics: The logic of two-level games. *International Organization*. 1988. Vol. 42, No. 3. P. 427–460. URL: <https://www.jstor.org/stable/2706785>
 3. Vachudova M. Ethnopolitism and democratic backsliding in Central Europe. URL: https://www.researchgate.net/publication/342650305_Ethnopolitism_and_democratic_backsliding_in_Central_Europe
-

Костянтин ГОММА
*студент другого курсу
освітньо-наукової програми «Суспільна політика і врядування»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»*